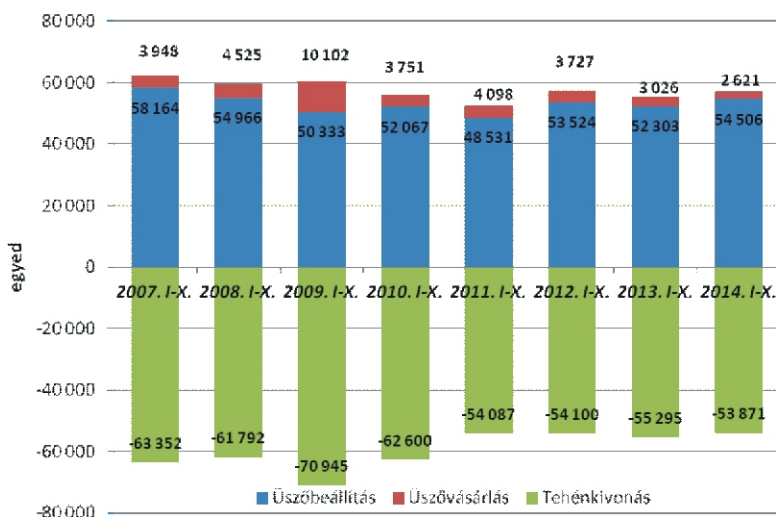

X. A TEJÁGAZAT ÖKONÓMIÁJA

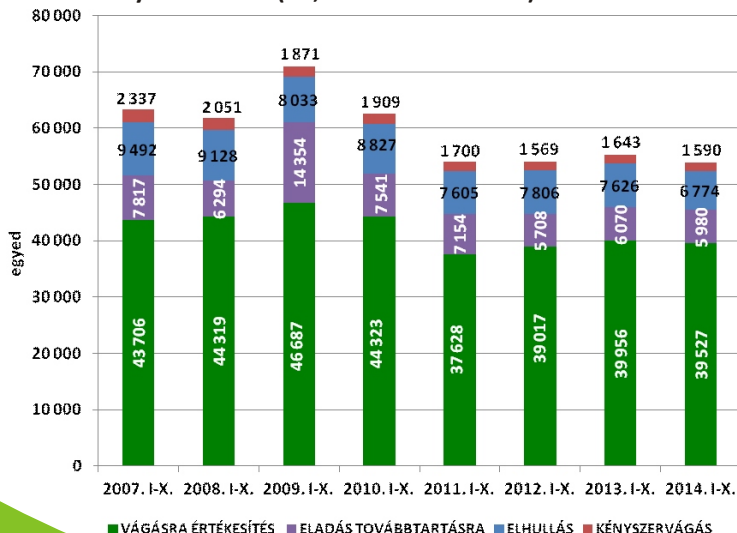
1. ábra: Az „A” módszerrel ellenőrzött tenyészetek száma, induló és záró tehénlétszáma (db, 2007-2014., I-X. hó)

2. ábra: Az üszőbevétel és tehénkivonás alakulása az „A” módszerrel ellenőrzött tenyészetekben (db, 2007-2014., I-X. hó)

3. ábra: A tehénkivonás megoszlása az „A” módszerrel ellenőrzött tenyészetekben (db, 2007-2014. I-X. hó)

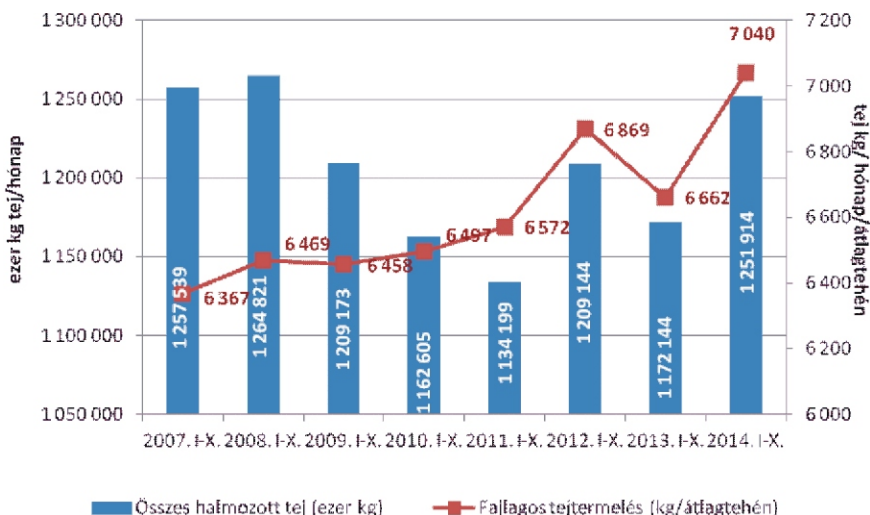

Az „A” típusú ellenőrzésben résztvevő tenyészetek száma 8-cal (-1,7%) 460-ra csökkent az elmúlt év azonos időszakához képest, ugyanakkor az év eleji nyitó tehénlétszámhoz képest az október végi záró tehénlétszám 3.256 egyeddel (+1,8%) nőtt. 2014. október végén a tavaly októberéhez képest 4.579-cel (+2,6%) több tehenet tartottak a termelésellenőrzött állományokban, ami elmúlt hét év legnagyobb állománybővülésének felel meg. Szeptemberhez képest az „A” módszerrel ellenőrzött tehenészetek száma eggyel csökkent, míg az elmúlt 8 év alatt számuk 22,2%-kal (-131) kisebbedett. 2007 októbere óta a záró tehénlétszám ennél kisebb mértékben, 16.174 egyeddel (-8,2%) csökkent, így a telepenkénti átlagos tehénlétszám 332-ről rekordnagyságúra, 391-re nőtt. A termelésellenőrzött tehénlétszám 2011 óta enyhén emelkedik.

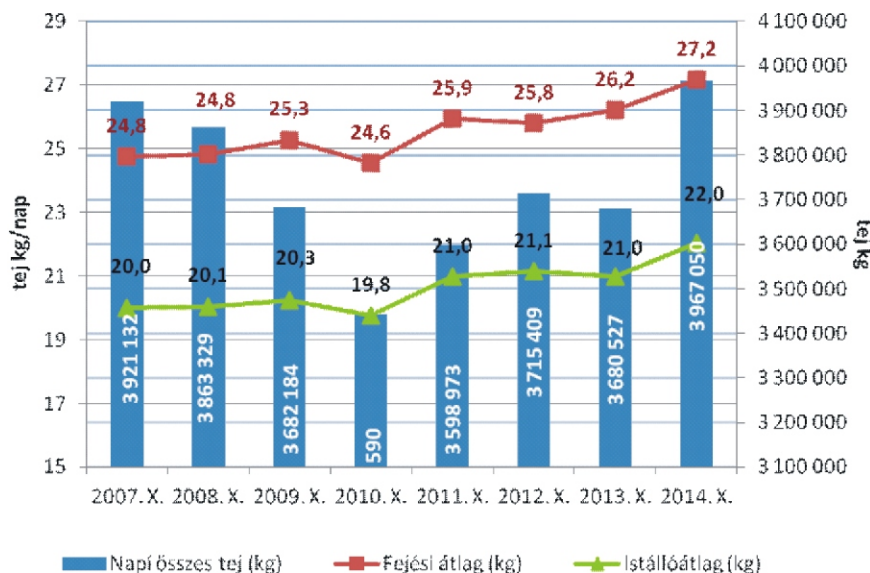
Az „A” típusú ellenőrzésben résztvevő tenyészetek januári 1-i induló tehénlétszáma 2013-ról 2014-re kismértékben (+1.357 tehén; +0,8%) nőtt, de 2014 első tíz hónapjában a tehenek száma ennél már nagyobb mértékben emelkedett (+3.256 egyed; +1,8%). Ennek elsődleges oka, hogy a kivont tehenek száma érezhetően, -2,6%-kal (-1.424 tehén) kisebb a tavalyi év azonos időszakához képest, míg az egyébként is magas szinten lévő üszőbeállítások száma jelentősen emelkedett (+2.203 egyed, +4,2%). Az állománypótlás egésze szempontjából kevésbé meghatározó üszővásárlások száma továbbra is rekord alacsonyan van, a vásárolt üszők száma alig haladta meg az év első 10 hónapjában a 2,5 ezret, vagyis az üszővásárlások száma 1 év alatt 13,4%-kal csökkent (-405 egyed). Az idei év eddig eltelt részében a rekord alacsony tehénkivonásnak és a magas üszőbeállításának a hatására a termelésellenőrzött tehénállomány növekedése figyelhető meg.

Az állományváltozási adatokon belül, a tehénkivonás megoszlását tekintve elmondható, hogy a vizsgált nyolc éves periódus teljes időtartama alatt az év első tíz hónapjában az állományból kivont tehenek döntő többségét vágásra értékesítették (65,8-73,4%-át), a legnagyobb arány éppen idén figyelhető meg (a selejtezett tehenek száma az idei periódusban közel 40 ezer volt). Ezen felül a tehénkivonások 3,0%-áért a kényszervágás (1.590 egyed), 12,6%-áért (6.774 egyed) pedig az elhullás volt felelős, amelyek a legalacsonyabb részarányok közé tartoznak a megelőző hét év azonos időszakához képest, míg az átlaghoz hasonló arányban (11,1%-ban, 5.980 egyed) továbbtartásra értékesítették az állatokat. A tehénkiadás megoszlása nagyon hasonló volt az előző év azonos időszakához, annyi különbséggel, hogy a kivont tehenekből kevesebb hullott el és többet értékesítették vágásra. A 2014. január 1-i induló tehénlétszámhoz viszonyítva október végéig a tehenek 22,4%-át selejtezték, 0,9%-át kényszervágták, 3,8%-uk elhullott, 3,4%-át pedig továbbtartásra értékesítették, így összesen a tehenek 30,5%-át vonták ki a termelésből, ami az elmúlt nyolc év legkisebb tehénkivonási aránya.

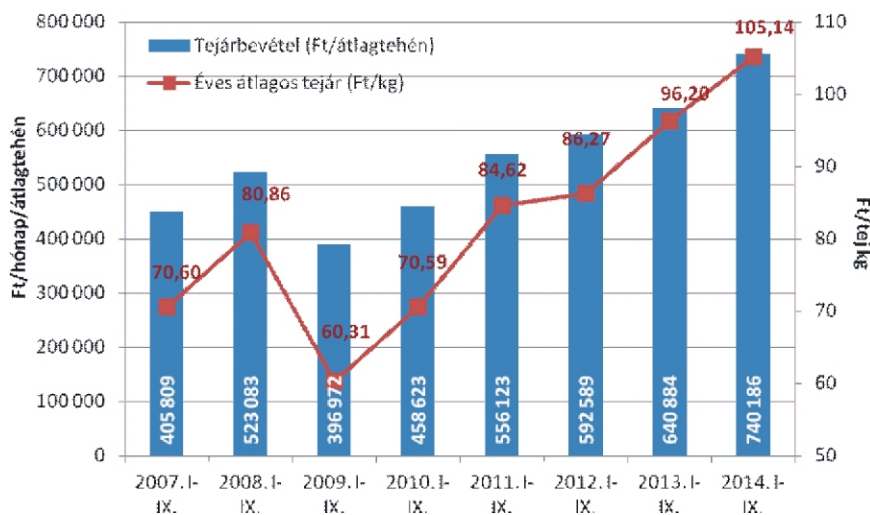
4. ábra: Összes halmozott és fajlagos tejtermelés az „A” módszerrel ellenőrzött tenyészetekben (db, 2007-2014. I-X. hó)

5. ábra: Fejési és istállóátlag, valamint a napi összes tejtermelés az „A” módszerrel ellenőrzött tenyészetekben (2007-2014., I-X. hó)

6. ábra: Tejárbevétel és az éves átlagos tejár az „A” módszerrel ellenőrzött tenyészetekben (2007-2014. I-X. hó)

Az „A” típusú ellenőrzésben részt vevő tehenek számának csökkenése csak 2011-ig volt egyértelműen látható az összes halmozott januári-októberi tejtermelésben, azóta ismét növekedésnek indult. Ennek oka, hogy az elmúlt nyolc év alatt a kalkulált átlagtehenenkénti fajlagos tejtermelés az év első tíz hónapjában 673 kg-mal (+10,6%) 7.040 kg-ra nőtt, ezen belül az elmúlt egy év alatt kiemelkedő mértékben, +378 kg-mal (+5,7%) emelkedett. A fajlagos tehenenkénti tejtermelés még az eddig rekordévnak számító, 2012. évi termelést is felülmúlja 171 kg-mal. A valamelyest emelkedő állatlétszám és a növekvő fajlagos tejtermelés eredője a bővülő összes halmozott tejtermelés, ami nagyobb, mint az elmúlt öt évben bármikor (a tavalyi év hasonló időszakának termelését közel 80 ezer kg-mal, +6,8%-kal haladja meg), és hasonlóan alakul a 2007. évi termelési szinthez.

A nagyobb összes halmozott tejtermelés természetesen megmutatkozik a magasabb napi összes tejben is. 2014 októberében ez a mutató jóval nagyobb volt az előző év októberi adatához képest (+286.523; +7,8%), és meghaladta az elmúlt nyolc év legmagasabb, 2007. évi termelési szintjét is (!). Emellett az elmúlt nyolc év októberi tejtermelési adatait vizsgálva 2014-ben volt mind a fejési átlag (27,2 kg), mind az istállóátlag (22,0 kg) a legnagyobb, 2,40, ill. 2,05 kg-mal több (+9,7%, ill. +10,3%), mint 2007 októberében, és 0,95, ill. 1,06 kg-mal több (+3,6%, ill. +5,1%), mint 2013 októberében. A fejési és az istállóátlagnak egyértelműen növekvő trendje figyelhető meg 2010. óta.

Az átlagtehenenkénti tejárbevétel 2014 első tíz hónapjában továbbra is kimagasló - bár az előző hónapokhoz képest kisebb - mértékben, 15,5%-kal (!) nőtt a tavalyi év azonos időszakához képest, ami egyrészt a fajlagos tejtermelés jelentős, 7,8%-os növekedésének volt köszönhető, másrészt, pedig a termelői tejár 9,3%-os emelkedésének. Mindez annak ellenére is igaz, hogy a kedvezőtlen globális tejpiaci folyamatok miatt a hazai tejfelvásárlási árak átlagosan 100 Ft/l körüli értékre estek, amely ugyan már csak 2%-kal haladja meg a tavalyi év hasonló időszakának felvásárlási árait, de az árcsökkenés gyakorlatilag megállt. Az európai tejpiacon a nyerstej átlagára továbbra is stagnál, bár nagy különbségek vannak az egyes tagországok felvásárlási áraiban bekövetkezett változások irányában és mértékében. Összességben az elmúlt nyolc év alatt, 2007 első tíz hónapjához képest a tejár 48,9%-kal emelkedett, ami a fajlagos tejtermelés 10,6%-os növekedésével együtt 64,7%-os tehenenkénti tejárbevétel-növekedést jelentett.

Dr. Ózsvári László PhD, MBA

tanszékvezető egyetemi docens
SZIE ÁOTK, Állat-egészségügyi Igazgatástani és Agrárgazdaságtani Tanszék